

Zapomenutý rodák, virtuos a pedagog J. V. Köhler

Česká hudba a hudební emigrace – téma až příliš bohaté na to, aby se mohlo alespoň částečně vyčerpat v několika málo řádcích. Hudební emigrace, čímž chápeme odchod českých muzikantů do zahraničí za prací či za slávou, je vesměs spojována s českými hudebními skladateli, kteří propagovali českou hudební tradici mimo hranice své vlasti. Připomeňme si například slavný rod Bendů, který působil v Berlíně, nebo rod Stamiců, působící v německém Mannheimu, kde byli při zrodu tzv. „Mannheimské školy“. Antonín Rejcha, flétnista a skladatel, byl profesorem kontrapunktu a harmonie na pařížské konzervatoři (z jeho žáků bych uvedla Berliozu, Gounoda, Francka a Liszta), Josefu Myslivečkovi Italové říkali „Il divino Boemo“ – Božský Čech. Bylo nespočetné množství českých hudebních skladatelů a hudebníků, více či méně známých, roztroušených po celé Evropě. Jedním z nich byl i Josef Václav Köhler, flétnový virtuos a pedagog, rodák z Nového Města pod Smrkem.

Josef (Joseph, Giuseppe) Václav (Venceslao) Köhler se narodil 11. 9. 1809 jako druhý z deseti dětí novoměstského krejčího a veterináře Jana Josefa Köhlera a Doroty Heintschelové. Josef se měl po ukončení školní docházky vyučit u matčiných příbuzných krejčím. Ale chlapce to táhlo k hudbě, a tak z učení utekl a po několika týdnech složil s úspěchem přijímací zkoušky na pražskou konzervatoř. Neví se, kdy Josef začal hrát na flétnu či kdy a kde se s hudbou seznámil. Můžeme pouze předpokládat, že první styk s hudbou mohl mít v rodině či kostele pod vedením místního kantora, který chlapci mohl snad nejlépe přiblížit svět hudby. Za finanční podpory hudebního mecenáše hraběte Christiana von Clam-Gallase Josef Köhler s úspěchem vystudoval hru na flétnu a po šesti letech studium na pražské konzervatoři brilantně ukončil.

Po absolutoriu působí krátce ve Wroclawi, odkud odchází do italské Modeny. Zde získává místo 1. flétnisty ve vojenském dechovém orchestru vévody Francesca IV. a po několika letech místo 1. flétnisty dvorního orchestru s povinností působení v orchestru městské Opery. Přijímá též místo profesora hry na flétnu na prestižní modenské škole „Collegio dei Nobili“. Kromě orchestrální a pedagogické činnosti se Köhler věnuje i sólistické kariéře. Na počátku koncertuje pouze v rámci Modeny a jejího blízkého okolí. Po roce 1859, kdy se rozpouští dvorní orchestr, se však znovu rozjíždí po celé Evropě a v roce 1865 se po třiceti letech vrací i do Nového Města, navštívit své rodiče. V Čechách se zdrží

tři měsíce a při té příležitosti se představí českému publiku v mnoha koncertních vystoupeních. Při zpáteční cestě koncertuje také v Praze, Českých Budějovicích, Vidni, Gazi a Benátkách.

Josef Václav Köhler byl jedním z nejvýznamnějších flétnových virtuosů své doby. Mnoho jeho italských kolegů flétnistů-skladatelů mu věnovalo nejednu skladbu. Köhlerův přirozený a elegantní hudební projev, technická dokonalost a perfektní „dvojitě staccato“ (technika hry dvojitého úderu jazyka, obvyklá při hře na dechové nástroje), byl známý po celé Evropě. Jak bylo v období romantismu zvykem, také Josef Köhler byl nejen virtuosem, ale také hudebním skladatelem, i když ne příliš plodným. Do dnešní doby se nám dochovalo v archivu modenského Hudebního institutu a archivu milánské konzervatoře jen nepatrné množství skladeb, všechny pro příčnou flétnu, jako např. Fantasie

na operu Gaetana Donizettiho „Lucia di Lamermoor“, Brilantní variace Op. 2, Téma a variace „Il Carnevale di Venezia“ aj., všechny s klavírním doprovodem a některé pouze v rukopisu. Skladby jsou velmi technicky náročné a všechny Köhlerem věnované jeho nejlepšímu žákům.

Josef Köhler, který se v Modeně oženil, měl tři děti, z nichž dvě pokračovaly v rodinné hudební tradici: Ferdinando byl klavíristou a skladatelem (studoval také u Smetany v Praze) a Ernesto byl flétnista a sólista carské opery v Petrohradě (Ernesto Köhler se stal jedním z nejvýznamnějších flétnistů a skladatelů flétnové historie).

Josef Václav Köhler umírá 19. června 1878 v rakouském Rotherturmu. Je pohřben v Miltzbichelmu.

Hana Budišová Colombo